

SLOVENSKI NAROD.

Izhaja vsak dan zvečer, izmisliti nedelje in praznike, ter velja po pošti prejetemu za avstro-ogrsko deželo za vsa leta 25 K, za pol leta 13 K, za četrt leta 8 K 50 h, za en mesec 2 K 30 h. Za Ljubljano s pošiljanjem na dom za vsa leta 24 K, za pol leta 12 K, za četrt leta 8 K, za en mesec 2 K. Kdor hoče sam poslati, plača za vsa leta 22 K, za pol leta 11 K, za četrt leta 6 K 50 h, za en mesec 1 K 50 h. — Za tuje dežele toliko več, kolikor znaša poštnina. — Na naročbe brez izredne vpošiljave naročnine se ne obračuna. — Za oglasila se plačuje od petdesetopet petit-vrsta po 12 h, če se oglasila tiska enkrat, po 10 h, če se dvakrat in po 8 h, če se tiska trikrat ali večkrat. — Dopisi naj se izvolijo frankovati. — Recepti se ne vračajo. — Uredništvo in upravnništvo je v Knaševih ulicah št. 5, in sicer uredništvo v I. nadst., upravnništvo pa v pritličju. — Upravnštvo naj se blagovoljno pošilja naročnine, reklamacije, oglasila, t. j. administrativne stvari.

Mesečna priloga: „Slovenski Tehnik“.

Uredništvo telefon št. 34.

Posamezne številke po 10 h.

Upravnštvo telefon št. 35.

Več jasnosti!

Zastran volilne reforme za občinski svet ljubljanski se vsak hip zadere „Slovenec“ v župana Hribarja in navede napredni občinski svet. Zakaj se ne pride „vun z volilno reformo“ — ta hripavi klic se ponavlja v klerikalnem glasilu teden za tednom in obuja se mnenje, kakor da bi napredni občinski svet zares ne hotel vstreti želji, ki jo imajo v tem oziru naši delavski krogi. Umetno se je ustvarila s tem neprestanim hujskanjem nekaka nervoznost in — čudo golemo — zašla je vanjo tudi ljubljanska socialna demokracija. Leta sklicuje na prihodnjo nedeljo ljudski shod z dnevnim redom: Volilna reforma za mesto Ljubljano. Oklic pravi, da na shod so povabljeni vsi občinski svetniki ljubljanski, in argumentuje: „Zavlačevanju volilne reforme za mesto Ljubljano je treba napraviti konec. Ta zbor ima namen poizvedeti od občinskih svetovalcev samih, zakaj ne izvedo reforme, posebno, ker je narodno-napredna stranka sprejela v svoj program načrt splošno, direktno in tajno volilno pravico s proporcionalnim volilnim sistemom. Naša dolžnost je, da pozovemo ljubljansko občino odločno na odgovor.“

Tako torej! Občinski svetovalci naj so krivi, da se ne izvede volilna reforma in ljubljansko občino se hoče pozvati na odgovor?!

Nismo mislili, da je pri nas še v takih kardinalnih stvareh treba temeljitega pouka. Koj na kratko povemo: Občinski svet ljubljanski nima pravnike pravice, niti najmanj preminjati mestni volilni red, on ni kompetenten za nikako volilno reformo in zato tudi nima dajati nikakega odgovora v tej stvari.

Po členu XXVI. državnega občinskega zakona iz leta 1862. in po

državnem osnovnem zakonu z dne 12. decembra 1867 št. 141 drž. zak. spada zakonodajstvo glede občinskih redov in občinskih volilnih redov edino in izključno pred deželne zbornice. Deželni zbori so ustanovili in ustanavljajo — seveda v okviru drž. občinskega zakona — občinske ređe bodisi za selske občine, bodisi za občine z lastnim statutom. O tem se ne da nič debatirati, taka je občinska avtonomija in nič drugačna. Sedanji občinski red in občinski volilni red za Ljubljano iz leta 1887. je seveda ravno tako le sankcioniran sklep deželnega zbora kranjskega. In premeniti ga zamore zopet le sankcioniran sklep istega deželnega zbora, pa naj je to deželni svetni mestu vseč ali pa tudi ne, saj ga niti vprašati ni treba. Tako je bilo tudi leta 1887. v deželnem zboru na predlog narodno-naprednih poslancev sklenjeno, da se volilna pravica za občinski svet ljubljanski razširi od takomimenovanih petakarjev sploh na vse, ki količkaj davka plačujejo. Nihče ni bil poprej občinskega sveta vprašal, kaj misli o tej stvari in ali je sploh zadovoljen s tem, zakaj v tem oziru je kompetenca deželnega zbora izključna.

Kako torej pride sedaj občinski svet ljubljanski do tega, da se od njega z resno ali tudi našemljeno vohemenco zahteva volilne reforme, ko je pa dati ne more, ko za to kar nič kompetenten ni? Ali imamo tu opraviti z nevednostjo ali pa le z golo zlobnostjo?

Vendar pa — se poreče — je ljubljanski župan izdelal načrt volilne reforme in ga predložil občinskemu svetu. Da! — Ker občinski svet ima pravico, vložiti prošnjo, peticijo na deželni zbor, naj se občinski red in občinski volilni red premenita tako ali tako. Ta peticijska pravica pa je splošna državljanska pravica in peticije za premembo mestnega volilnega reda vlagajo lahko tudi socialno-demokratska ali krščansko-socialna

delavska društva. Če pa tega ne store, odnosno ne ponavljajo — ali s tem ona „zavlačujejo“ volilne reforme, ali so odgovorna za to, da se ne izvede? Saj peticije niso nikak predpogoj, da deželno zakonodajstvo funkcionira. Ravno tako je neumestno in smešno očitati, da občinski svet ljubljanski zavlačuje volilno reformo, če dosedaj še ni vložil dotične peticije na deželni zbor!

Če se je torej radi tega zabavljalo in se bo še posebej zabavljalo občinskemu svetu ljubljanskemu, je to popolnoma napačna adresa. Prava adresa je, kakor zgoraj razloženo, deželni zastop kranjski, gg. deželni poslanci. V njihovih rokah je mestna volilna reforma in če kdo misli, da utegnejo peticije kaj pomagati, tedaj naj se obrne do njih in do deželnega zbora, pa tudi to, kadar bo pravi čas, kadar namreč ne bo obstrukcija onemogočila pravilnega parlamentarnega delovanja. V sedanjih razmerah pa tudi peticije romajo le v koš. S tem mora računati tudi občinski svet ljubljanski in peticijo izgotoviti za čas, ko bode sploh upanje, da se bo mogel in hotel deželni zbor baviti s to zadevo. Deželni poslanci narodno-napredne stranke bodo — če pridejo peticije ali ne — gotovo zastavili svoje moči za moderno preuredbo mestnega volilnega reda, saj se je tudi l. 1898 vsled njihovega samostalnega predloga izdatno razširila mestna volilna pravica na nižje slojeve, tako da je Ljubljana še danes vzgled veliki večini avstrijskih mest.

Gonja, ki se sedaj uprizarja za mestno volilno reformo — seveda vseskozi na napačno addresso — kaže pa vso hinavščino klerikalne agitacije. Tu se klerikalci brigajo za ljubljanski volilni red, dočim jim kar nič spanja ne krati občinski volilni red za celo deželo. Ta občinski volilni red je prirojen po tistih načelih, kakor ljubljanski, in ravno tako

izključuje delavske sloje od volilne pravice za občinske zastope. Vprašamo: zakaj klerikalci na svoje kmetske občine ne vpijejo: „Vun z volilno reformo!“ Saj je „kmet“, kakor klerikalni poslanci poudarjajo dannadan, tako navdušen za splošno in enako volilno pravico, da na kaj drugega sploh nič več ne misli! Tu ima torej klerikalna agitacija jako obširno in hvaležno polje, vendar pa ne zahteva, da se demokratizira tudi volilno pravo za občine po deželi. Dobro ve, zakaj jej to ne diši. Ali da se klerikalna stranka ešofira za volilno reformo v Ljubljani, da od naprednjakov za majhen teritorij zahteva, kar bi morala predvsem zahtevati od svojih zastopnikov in občin za vso deželo — to je politična hinavščina prve vrste in s tega stališča je tudi presoja in upoštevati njene deklaracije za mestno volilno reformo.

Otvoritev državnega zbora.

Dunaj, 17. septembra. V jutranji seji se bo poslanska zbornica bavila le z nujnimi predlogi. Poslanec Biankini bo interpeliral zaradi znanih napadov na Sokole in Hrvate sploh na Reki, v Zadru itd. Vsenemci bodo nujnim potom predlagali izločitev Galicije. Državni proračun za leto 1907. se predloži šele koncem meseca, istotako pogodba z Lloydem. Posl. Steiner bo zahteval v interpelaciji na justičnega ministra reformo cerkvenega zakonodajstva.

Iz odseka za volilno reformo.

Dunaj, 17. septembra. Pred današnjo sejo volilnega odseka so imeli nemški člani posvetovanje ter sklenili, da pošljejo svoje zastopnike v odsek, ki se izvoli na predlog posl. Starzynskega. Volitev v tozadnevni

odsek pa se vrši šele v sredo, ker se veleposestniki in katoliški centum ne morejo zediniti, kateri njih naj dobi zastopnika v odseku. — Današnji seji volilnega odseka so prisostvovali tudi ministri Beck, Bienerth, Pacak in Dzieduszycki. Odsek je sprejel po daljši debati prve tri paragrafe volilnega reda. Najživahnejša debata se je razvila pri § 3., ki govori, da naj bo vsaka večja občina volilni kraj, občine s 500 ali manj prebivalci pa se naj združijo s sosednjo občino v en volilni kraj. Na predlog posl. Adlerja se je sklenilo, da je vsaka občina in vsak posebej navedeni del občine samosvoj volilni kraj. — Prihodnja odsekova seja bo v sredo.

Avstrija in Italija.

Milan, 17. septembra. „Corriere della sera“ hvali izvrstne politične odnose med Italijo in Avstrijo ter iz tega sklepa, da se bodo pogajanja zaradi odškodnine italijanskim podnikom, ki so trpeli kako škodo povodom izgrede na Reki in v Zadru, gladko izvršila. Drugi dan pa je priobčil isti časnik uvodnik, kjer zahteva z ozirom na mejne razmere, naj se vzhodno Vidma napravi cela vrsta trdnjav, da bo Italija popolnoma varovana pred napadi sovražne armade. Razun tega zahteva, da se obnovi topničarstvo.

Atentat na kneza Ferdinanda?

Budimpešta, 17. septembra. Blizu postaje Salgo-Tarjan je letelo kamenje v brzovlak, v katerem se je peljal bolgarski knez. Ker je največ kamnov priletelo v okna knezovega voza, se splošno misli, da je bil napad namenjen knezu.

Dogodki na Ruskem.

Carska rodbina v inozemstvu.

Varšava, 17. septembra. O nepričakovanem odpotovanju carske rodbine na Finsko je dalo povod vsakovrstnim kombinacijam. Govori

LISTEK.

Naravoslovne črtice.

XV.

Ker smo v naših naravoslovnih črticah že večkrat spominjali se svetovnega étra, ne bo škodovalo, če povemo, kako mislijo učenjaki na podlagi raziskav iz zadnjih let o njem.

Éter, katerega si mislimo kot neskončno lahkega in prožnega, je smatrala velika večina učenjakov kot povsem hipotetično substanco. Tako je še pred nekaj desetletji zapisal Poincaré: „Vprašanje, ali éter v istini eksistira ali ne, je za fiziko brezpomembno“. Zadnje preiskave pa silijo preiskovalca do sklepa, da ta hipotetični éter ni samo pojem, ampak, da je snov, ki ima ravno tako, kakor vsaka druga snov svojo, četudi neznanostno težo.

Na podlagi gotovih premis so preračunali težo enega kubičnega metra napolnjenega z étrom na 10.000 milijonskih delov enega grama. (=10⁻¹⁶) Seveda se ni pri teh računih vpoštevalo niti temperature niti tlaka. Plinski tlak bo v interastralnem prostoru

tudi gotovo jako nizek, kakor se bo temperatura poslednjega bližala takozvanemu absolutnemu mrazišču. Zato bo ondi tudi tlak drugih plinov neskončno majhen, tako da jih je smatrati za tako razredčene, da se bližajo glede svoje gostobe in drugih lastnosti étru. Jako zapeljivo bi bilo torej smatrati éter kot razredčino vseh plinov v najskrajnejši razredčenosti. Seveda pa to ne velja, ker éter prevzemlje in prehaja vse snovi in se kaže povsodi enakega.

Mendelev je se upira naziranj u onih učenjakov, ki imajo éter za prasnove, ki še ni zgoščena, iz katere nastajajo potem drugi atomi. Marveč smatra Mendelev éter, kot popolnoma samoročno snov, tako samostalno, kot na primer ostale kemične prvine.

Vodénec, doslej najlažji element, prehaja rdeče razbeljeno železo. Mislimo si, da bi pa imeli plin, ki bi prodiral tudi mrzlo železo. Tak plin bi se že dosti bolj bližal redkemu étru. Ako pa bi imel te lastnosti, torej svojo vsako snov prehajajočo moč, svojo redkost in hitrost, v še višji meri, tedaj bi ga morali pripoznati kot étru jako sorodno snov. Že vodénec ni posebno aktivna prvina, éter pa — ako ga smatramo kotele-

ment — pa že celo ne. V kemične spojine se sploh ne spaja, in je v tem podoben prvina argonove skupine. Vsled svoje neznatne teže in velike prodirljivosti je vsako telo, vsaka snov zanj sito — kakor razgreto železo za vodenec.

Zato je tudi skrajno težko proizvajati z njim poskuse. Ker je pa éter snov, ima, kakor smo rekli, svojo težo. Da ga torej ne moremo tehtati, je potem, kar smo povedali, umevno.

Mendelev je celo na podlagi svojih študij sestavil cel zistem za te étru podobne in sorodne elemente in ga uvrstil v znani periodični zistem elementov. Kakor znano, so kemiki že prejšnjih desetletij uvrstili v ta zistem razne neodkrita in nepoznane elemente, jim določili atomsko težo, in prorokovali njihove lastnosti. In znanosti v slavo bodi povedano, da so se ta prorokovanja krasno izpolnila, tako točno, da se pred njimi lahko skrivajo vsa prorokovanja, kar se jih poslužuje duhovništvo vseh časov do današnjih dni v zaslepljenju narodov.

Mendelev je popolnil periodični zistem na ta način, da je pred takomimenovano skupino I. uvrstil še novo skupino št. 0. Na isti način je tudi pred dosedanje vrste postavil

novi, in ji tudi nadel št. 0. Potemtakem je došel do nastopne razvrstitve:

Vrste	Skupine		
	0	I	II itd.
0	x		
1	y	H	
2	He	Li	Be
3	Ne	Na	Mg
4	Ar	K	Ca
5		Cu	Zn
6	Kr	Rb	Ir
7		Ag	Cd
8	Xe	Cs	Ba

He = Helium, Ne = Neon, Ar = Argon, Kr = Krypton, Xe = Xenon, H = Vodenec, Li = Lithium, Na = Natrium, K = Kalium, Ca = Baker, Rb = Rubidium, Ag = srebro, Cs = Caesium, Be = Beryllium, Mg = Magnezium, Cu = Calcium, Zn = Cink, Ir = Iridium, Cd = Cadmium, Ba = Baryum.

Na duhovit način, katerega moremo seveda tukaj samo na kratko očitati, je določil Mendelev lastnosti obeh neznanih elementov x in y, od katerih je prvemu nadel ime Newtorium.

Prvina y, ki ima v splošnem značaj argonove vrste, mora imeti atomsko težo, manjšo od vodenčeve. Ker od vrste do vrste narašča približno enakomerno atomska teža, bo element približno desetkrat lažji, če ne še večkrat. Ker je atomska teža helijeva = 4, tedaj ne bo atomska teža y-a večja nego = 0.4. Taka prvina pa odgovarja prvini, katero so spektroskopičnim potom kot v obližju solnca se nahajajočo zasledili. Nadelo so ji ime Coronium. Na naši zemlji doslej eksistence tega y-a ali coronija ni bilo mogoče dognati in je tudi skoro gotovo nikoli ne bo.

A še več vemo o tem elementu. Njegova gostota znaša 0.2, njegovi molekuli se premikajo 2.24 krat tako hitro kot vodenčevi molekuli. Vsled tega ga tudi samo tako neskončno veliko telo, kakor je naše solnce, more privlačiti nase in obdržati ga v svoji, četudi neposredni bližini. Spektroskopično so coronij zaznali vedno več solnčnih premerov, daleč od vodenčeve atmosfere solnčne oddalje-

se, da so razkrili med služabniki na dvoru zaroto, ki je bila v tajni službi revolucionarjev ter je imela namen, pomoriti vse člane dvora. Tudi general Trepo je bil njihova žrtev.

Petrograd, 17. septembra. Vse govorice o begu carske rodbine so izmišljene. Car je odpotoval vsled nujnega priporočila zdravnikov, da se razvedri ter si pomiri živce. Včeraj se je izkrcal v Kalfholmenu ter šel na lov. Danes se car že vrača v Peterhof, da uredi najvažnejše vladne zadeve, potem pa se vrne na Finsko.

Napadi na vlake in ropi.

Petrograd, 17. septembra. Blizu postaje Gaczyk so napadli roparji vlak. Strojevodja je spustil vso paro, vojaška straža v zadnjem vozu pa je streljala na roparje ter sta obležala dva roparja mrtva, eden pa močno ranjen. Roparjem je načeloval bivši brzojavni uradnik.

Varšava, 17. septembra. Pri Seszmienicah so napadli roparji vlak ter so prisilili strojevodjo, da je vlak vstavljal. Roparji so izropali en voz boljšega blaga ter nato izginili. — V Petropavlovsku pa so revolucionarji raztrgali progo, da je vlak zdrknul s tira. Pet oseb je bilo ubitih, deset pa ranjenih.

Kmeti puniti in izgredi.

Varšava, 17. septembra. Na posestvu Aršanov so kmetje pri pogajanju za najemnino ubili nekega uradnika. Nato so dali znamenje, nakar je prihitelo nad 700 s puškami in bombami oboroženih kmetov ter začelo veleposestvo pustošiti. Ženske so zažgale poslopja in skladišča sena. Graščinska straža je postrelala več kmetov. V Aršanov je poslano vojaštvo.

V vas Rubnikov v guberniji Grodno je prišel policijski komisar s 15 vojak, da zapre sedem kmetov. Vaščani so se uprli ter napadli vojak, ki so nato streljali ter ustrelili osem kmetov, ranili jih pa nad 60.

Strahovlada v Varšavi.

Varšava, 17. septembra. Včeraj popoldne so vojak nenaodoma obkolili vse hiše. Hišna vrata so zaklenili in promet se je moral popolnoma vstaviti. Preiskave so trajale do štirih zjutraj. Zapri so 1730 oseb ter jih spravili v vojašnice in v trdnjavo. Židje širijo neosnovane vesti, da pripravljajo častniki s hujskajočimi govori v vojašnicah vojake na splošni pogrom proti Židom ter jim obetajo carske nagrade.

Otvoritev vsučilišč.

Petrograd, 17. septembra. Naučni minister je izjavil, da se prihodnje dni na vseh visokih šolah po celi Rusiji začnejo zopet redna predavanja.

Revolucija na Kubi.

London, 17. septembra. Ameriška vlada je odposlala proti Kubi 8 križark in 3 torpedovke. Poveljniki imajo s seboj zapečateni navodila. Na vseh ladjah je 5000 vojakov, ki jih v potrebi lahko v štirih dneh izkrcajo na Kubo. Vstaši so napadli

San Domingo. Južno Havane je bilo že več hudih bitk. Ameriški vojni tajnik Taft in njegov namestnik sta odpotovala iz Washingtona na Kubo. Kubanska vlada se nujno pogaja z voditelji revolucionarjev, ker bi rada sklenila mir, preden prispeta ameriška tajnika.

† Jan Lego.

Moža, ki si je stekel nevenljivih zaslug za slovenski narod in slov. domovino, čigar vse življenje je bilo posvečeno ideji slovensko-češke vzajemnosti in bratstva, ni več! Včeraj je umrl v zlati Pragi Jan Lego, eden izmed najboljših in najbolj požrtvovalnih prijateljev slovenskega naroda, čigar srce je v enaki ljubezni bilo za nas Slovence, kakor za rodno svojcev brate Čeha. Jan Lego! Kdo izmed Slovencev ne pozna tega imena, komu je neznano njegovo požrtvovalno delovanje kot apostola češko-slovenskega bratstva? Jan Lego je bil prvi, ki je jel v časih, ko je bila slovenska ideja med nami še skoro nepoznata, ko so slovenski narodi v Avstriji, ne poznajoč drug drugega, hodili svoja pota, dvignil na Slovenskem prapor slovenske vzajemnosti in oznanjeval bratstvo, ki bi naj z nerazrušno vezjo družilo Slovence, predvsem pa mali slovenski narod z njegovim močnejšim bratom Čehom. Jan Lego je bil navdušen propagator češkoslovenskega pobratimstva, za katerega je delal s peresom in dejanji, kateremu je posvetil vse svoje življenje. In ideja, ki jo je on gojil in kateri je tako sveto služil, se je razvila in vzcvetela v krepko drevo, ki razprostira svoje veje tako široko naše skromne domovine slovenske, kakor zlasti preko prostranih dežel čeških. Večer njegovega življenja je zlatila zarja bratstva in iskrene medsebojne ljubezni med češkim in slovenskim narodom in ko mu je padel na teme sneg sivih las, ga je lahko navdajala ponosna zavest, da je nežna šibka cvetka solidarnosti češko-slovenske, ki jo je on vsadil v peščena nerodovitna tla in katero je negoval z ljubeznijo vse svoje duše in ji prilival svojo srčno kri, vzklila v mogočno drevo, pod čigar senco si bosta vsikdar podajala v nerazdružni ljubavi bratske roke slovenski in češki narod, dokler ne izgine zadnji Čeh in zadnji Slovenec raz zemeljsko poprišče!

Jan Lego se je rodil 14. septembra 1833. leta v Lhoti pri Plznu na Češkem. Gimnazijske nauke je dovršil v Plznu z zrelostnim izpitom, nakar je vstopil v službo pri rudarskem uradu Kot 24letni mladenič je prišel leta 1857. v Kamnik za kancelista pri okrajnem sodišču. Tu se je prvič seznanil s slovenskim ljudstvom, za katero mu je takoj vzplamtelo srce v gorki ljubavi, ki jo je ohranil do svojega groba. Lego 1858. je bil Lego premeščen v Ljubljano, kamor ga je pozval namestnik grof Chorinsky. Dasi takrat za uradnika ni bilo baš varno se kazati zavednega Slovana, vendar je Lego povsodi nastopal kot navdušen rodoljub in buditelj narodne zavestnosti. V Ljubljani je sklenil iskreno prijateljstvo z vsemi takratnimi rodoljubi in sodeloval pri vseh narodnih prireditvah. Tudi dr. Bleweisu je pomagal pri urejanju „Novic“. Leta 1860. je prišel Lego v Trst k namestništvu. Tu je osnoval prvi slovenski pevski zbor, iz katerega se je kasneje razvila „Čitalnica“. Tudi tukaj je bil

steher narodnemu gibanju in delovanju. V obdobju s pesnikom Ogrnarjem se je zadel intenzivno zanimati za slovensko slovstvo. Iz Trsta je bil premeščen na Dunaj, leta 1874. se je pa stalno preselil v Prago, kjer je bil nastavljen kot skriptor na muzeju kraljestva češkega. Lego tudi v Pragi ni pozabil Slovencev, nasprotno, šele tu se je pričelo glavno njegovo delovanje. Ustanovil je „Česko-slovenský spolek“, čigar glavni smoter je delovanje za češko-slovensko vzajemnost. Lego je bil predsednik tega društva do svoje smrti. Kot tak je podpiral zlasti slovenske dijake in umetnike, ki so bivali v Pragi, ne le moralno, nego tudi gmotno. Ako bi hoteli v tem oziru naštevati vse njegove plemenite čine, morali bi napisati debelo knjigo. V „Soli slovenskih jezikov“, ki je bila ustanovljena po njegovi iniciativi, je poučeval Lego slovenščino in je spisal v to „Mluvnico jazyka slovinského“, ki je leta 1893. že izšla v drugi izdaji. Legu je bila zlasti pri srcu slovenska mladina. „Zavezi slovenskih učiteljskih društev“ je poslal opetovano iz svojega žepa nagrade za najboljše mladinske spise, da se imamo za te v prvi vrsti zahvaliti Janu Legu. S polnim pravom torej piše A. Aškerc o njem: „Imenujte mi moža izven Slovenije, ki bi bolj ljubil slovensko mladost nego Jan Lego! V vsaki slovenski šoli bi morala viseti njegova podoba!“ Jan Lego si je izbral za življensko svojo nalogo, da seznanil in pouči svoj narod z nami Slovenci, z našim življenjem in z našimi obupnimi borbami za svojo narodnost in za svoj materinski jezik. Kjerkoli je javno nastopil, povsodi se je zavzemal za nas Slovence in vzbujal ljubezen do zatiranega slovenskega naroda ob obali sinje Adrije. Da bi predložil svojim rojakom slovensko zemljo, je spisal leta 1887. „Průvodce po Slovinsku“, ki je prva knjižica te vrste v češkem jeziku.

V priznanje njegovih nevenljivih zaslug za slovenski narod ga je izvolila „Slovenska Matica“ za svojega častnega člana in cela vrsta drugih narodnih društev kakor ljubljanski „Sokol“, „Zaveza jugoslovanskih učiteljskih društev“, „Narodna Šola“ itd., leta 1903., ob njegovi sedemdesetletnici, ga je pa izbral mestni občinski svet ljubljanski za častnega meščana slovenske prestolnice Ljubljane.

In Jan Lego si ni zaslužil samo tega častnega priznanja za svoje za nas neprecenljive zasluge, nego še mnogo, mnogo več, kar pa se da poplačati edino z brezmejno hvaležnostjo, ki jo bo gojil narod slovenski do najpognejših rodov napram možu, ki ga je objemal do svojega zadnjega vzdihla v toliki ljubezni, kakršno goji napram njemu le malo rodov njegovih sinov. In one zlate duše, ki je plantela v ljubezni do slovenskega naroda, ni več, zatoni je blesteča zvezda na obzorju češko-slovenskem, umrl je Jan Lego! V obojini češko-slovenskih je nastala široka vrzel, ki se bo dala težko izpolniti!

Ob gomili nepozabnega Jana Lega tuguje ves slovenski narod, kakor bi mu umrl eden izmed prvih njegovih sinov. Njegov pepel izroče jutri brat-ski zemlji češki, njegov spomin pa bo živel med hvaležnimi Slovenci na vekov veke. Janu Legu večnaja pamjat!

Kako je „naše dobro ljudstvo“ nerazsodno in nespametno.

Spiritisti pred sodiščem.

Iz Ilirske Bistrice se nam poroča: Neka Marija Trenta se je pred 3

leti na Reki pri neki gospe, kjer je služila, seznanila — mimogrede — s spiritizmom; s pomočjo majhne mizice je izvedela nekaj, kar se ji je pozneje res zgodilo.

Ko je prišla Trenta domov v Šilertabor okr. Ilir. Bistrica, pravila je o tem posrečenem spiritističnem poskusu; vest je šla po vasi ter zašla tudi v hišo Mariničeve.

V tej hiši se je izkazala posebno 15 let stara Marija Marinič v kratkem času kot pravi mojster spiritizma. Njeno nadnaravno moč spoznala je najprej njena mati. V kratkem času bila je Marija Marinič vsestransko delavna: ljudi je zdravila, hudobne duhove je izganjala, prorokovala je bodočnost, pravila je, kdokaj nebesihinkdo vpekl, ljudi opozarjala na zaklade, čitala čudezne bajke o grofih Mariničih in Ravniharjih, opevala je Prešerna, vse to pa s pomočjo svoje roke, svinčnika, papirja, mizice in duhov.

Ljudje so lahko verni, kakor kaže ta slučaj, do skrajnosti, ter nagnjeni k vražam začeli pohajati v Mariničovo hišo kar trumoma in obdarovali so za njene svete čudezne deklo po svojih skromnih močeh z eno ali dvema kronama.

Kljub temu, da so se Mariničevi različna prorokovanja ponesrečila, kljub temu, da je brezsmiselnost in glupost njenega početja že marsikomu bila jasna, vzdržala se je vendar vedežvalka; pri tem so jo krepko podpirali njeni starši, katerim sedaj ni bilo več treba hoditi si krone izposojati in ki so se bili že vsi na novo preoblekli. Pri raznih prilikah znali so — osobito mati — svojo srečo, da imajo takega na velik praznik rojenega otroka v svoji hiši, ki vse ve, ljudem tako prepričevalno dopovedati, da so le še vedno hodili po svete in zdravila k otroku.

Stvar prišla je naposled orožnikom do ušes in na ta način se je imelo tudi sodišče v Ilirski Bistrici pečati s čudežnim taborskim dekletom.

Obdolženci t. j. 15 letna Marija Marinič, njen oče 60 letni Anton Marinič in njegova žena 53 letna Marjeta Marinič so pri razpravi dejanje priznali soglasno z izpovedbami prič; zagovor je meril na to, da stvar, katero je uganjala Marija, ni sleparija, marveč da res duhovi govorijo iz nje.

Marija Marinič je bila po zdravnikih preiskana, ker se je mislilo, da je umobolna; zdravniki so pa izjavili, da je nekako bolj nadarjena, kot njeni soljudje in da je torej sleparka.

Dekle je pri svojih eksperimentih uporabljalo malo okroglo trino-gasto mizico, košček papirja in svinčnik. Mizo je z obema rokama nalahko potipala, vzela svinčnik v roko, in ga nastavila na papir. Miza se je vsled tega pričela gibati in roka Mariničeve je s pomočjo duha v Šilertaboru umrlega grofa pričela samostalno pisati pravo prihodnost, vzroke človeških in živalskih bolezni in njih zdravlila, ter kdo je v nebesih in kdo v peklu.

Obravnava je dognala več slučajev sleparstva, storjenih na rovaš nerazsodnosti in nespametnosti lahko vernih ljudi.

Marija Marinič je svoje delovanje že mesece izvrševala in posledica je bila, da je, kakor se baje razvidi iz pisma nekega umrlega grofa Mariniča, ki se naj sedaj imenuje Ravnihar, kovača Lovrenca Sedmaka, pos. sina Janeza Rolih in dosti drugih dovedla, da so

šli kopat „zaklad“. I temu je tudi pripomogel njen oče, ki je prišel k Sedmaku in mu reke: „bogati bomo“; njegova hči da je v zvezi z duhovi umrlih in da se blizu Taborja („pri starem gradu“) nahaja zaklad ter ga povabil, naj prid pomaga kopat.

Šlo je torej nekega večera nad 8 oseb v Mariničovo hišo, kjer so videli 15letno Marijo, držč svinčnik v roki, ko si je od duho: dala povedati, kje da se nahaja lotični zaklad. Ko so duhovi to izrekli, je šla vsa družba „na delo“ in kopala do 11. ure predpolnoč — sevil brezuspešno. Pri kopanju so rabili posvečeni rožni venec in blagoslovljeno vodo. Ker pa je bilo, kakor rečeno, to delo brez vsakega uspeha, je mlada čarovnica zopet duhove vprašala.

Duhovi so zdaj pisali, da morajo kopati še dva večera, in da na istem mestu ne bo ničesar najti. Sreče željni ljudje so pričeli retji večer druge kopati, „kakor so ravno duhovi govorili.“ Kopanje je bilo kajpak zopet čisto brezuspešno. Vkljub temu so ljudje tako s pametjo skregani, da izjavljajo, da bodo zaklad kopali tudi v bodoče, ker so za trdno prepričani, da ga bodo izkopali Njej (Mariji Mariničevi) verjamejo do pičice in brezpogojno vse, kar pravi, da ji duhovi povedo.

Mariničeva je preslepila nadalje dne 5. maja t. l. umrlega posestnika Franceta Fatur iz Bač. Ta jo je meseca aprila t. l. klical k sebi, naj mu pove vzrok njegove bolezni, kar je storila in zato zaslužila 3 K.

Antonija Strle ji je plačala 2 K, ker je zvedela, zakaj ima slabo spanje.

Boljši zaslužek je našla sleparka pri Jožetu Tomšič, kateri je ugrabila vzrok bolezni za samo 14 K.

Imenovani Antoniji Strle je natvezila, da obuje z dušami. V hiši Strletove je namreč ropotalo, zato je šla k Mariničevi po pomoč. Leta jo je poučila, naj tisti trenutek, ko zaropota, izpregovori: „Vsak božji duh Boga časti. Jaz ga, al' ga tudi ti, al' ne?“ Zato ji je plačala Strletova 2 K 40 h.

Mož neke Marije Fatur (mogoče preje imenovani France Fatur) je bolehal. Ta Marija Fatur je šla k Mariničevi, ki ji je dala „recept“ s sledečimi besedami: „Uživanje človeških mrtvih kosti skozi 8 dni.“ Mož je šel v istini na pokopališče, našel ondi neko — najbrž človeško — kost, jo zmlel in užival, kakor je bilo v „receptu“ povedano. Plačal je sleparki 3 K za recept, po preteku 5 tednov pa umrl; ali vsled uživanja človeških kosti ali vsled prejšnje bolezni, se ne ve.

Ker je Marinič neke Heleni Novak na njeno vprašanje, kje da je nje oče, v nebesih ali peklu, odgovorila, da v nebesih, plačati jej je morala ta 1 K. Takih slučajev je bilo več, samo da so bile nekatere duše v nebesih, druge pa v peklu. Plačati je pa moral seveda vsak.

Da je Marinič mnogo ljudi preslepila na enak način in spravljala iz njih denar, je samoumevno, kar dokazuje to, da je ljudstvo trumoma zgolj radi tega hodilo k njej.

Seveda vseh slučajev ni bilo mogoče dognati, ker so ljudje prepričani o resničnosti besedi Mariničeve in se je njen humbug vršil le tajno. Vsakdo je prikrival in prikriva, kolikor more, ker se boji zameriti duhovom in Mariničevi!

Po končani razpravi je bilo dekle vsled svoje mladosti obso-

Dalje v prilogi.

nega, ali pa od solnčnih protuberanc, kot dokaz, da ga tudi solnce komaj zdrži v svoji bližini.

Ta coronij ali y-element pa seveda še vedno ne more biti eter, čigar atomi izpolnjujejo, preplavljajo in prodirajo vsak prostor v vesoljstvu. Poglejmo si torej problematični element x = Newtonium. Zračnali so, da je njegova najvišja mogoča atomska teža = 0.17; njegova gostota bi bila torej 0.085. Pravo atomsko težo x-elementa pa je preračunal Mendelejev, upoštevajoč v svojih računih solnčno maso na ne več kot 0.000013, hitrost njegovih malekulov na 600.500 metrov v sekundi. Ako pa sedaj za podlago teh računov vzamemo svetovna solnca, ki presegajo glede svoje mase naše solnce po 50krat in več, potem seveda padajo te količine še dosti bolj. Kar se iz osolnčja našega solnca še ne more oddaljiti, to bi solnca dosti večjih dimenzij vendar še obdržala v svojem okrožju. Zatorej mora biti atomska teža Newtonija še dosti manjša. Mendelejev jo je končno preračunal na 0.0000096 ali skoro milijonti del atomske teže našega vodena. Hitrost njegovih

molekulov pa znaša 2,240.000 metrov v sekundi.

Vsled teh svojih raziskavanj o svetovnem etru pa je prišel Mendelejev glede radio-aktivnih snovi do povsem drugega zaključka, kakor ostali učenjaki. On meni, da se nahaja eter tudi krog atomov, da so „večji“ atomi naravnost zaviti na njega. Tu se nestalno spaja, tu vžareva in izžareva. Zato je to izžarevanje, kakor se opazuje pri radioaktivnih snoveh materijalen proces — če tudi izžarevane snovi radi njene neznanosti ne moremo neposredno tehtati.

Osvetnik.

Zgodovinska povest.

(Dalje.)

Bosio je pristopil k Manfredi. Rahlo ji je pogladil lice in nežno vprašal:

„Ljuba deklica, povej, ali nečeš biti raje moja, kakor pa Adama Kolovškega?“

„Ne tvoja ne bo, niti Adamova,“ je zagrmel Kristof in je planil na stolp. Jena ga je bila premagala tako,

da se je spozabil in stopil pred Bosio. A bilo mu je takoj žal in zato je hitro poskusil, da popravi storjeno napako. „Ta deklica je moja last, jaz sem jo kupil in jutri jo podarim Mariji Salomi.“

Bosio je bil, presenečen Kristofovega prihoda, odskočil in potegnil svoj meč, a Kristof ga je hitro potolažil.

„Spravi svoj meč, prijatelj Bosio,“ je rekel s prisiljeno prijaznostjo, „in nikar ne obupaj. Marija Saloma si je zahotela to deklico in — saj veš, kako je — moral sem ji jo podariti. A Marija Saloma se bo tega dekleta kmalu naveličala in — no, potem poskusiš lahko svojo srečo.“

Kristof je to govoril tako tiho, da ga Manfreda, ki je bila skočila na stran, ni mogla razumeti. Glasno pa je dostavil:

„Idi zdaj, prijatelj Bosio, in odpočij se; jutri bodeva govorila dele.“

Segla sta si v roke in Bosio je zapustil stolp. Šele ko so se vrata za Bosiom zaprla, se je Kristof približal Manfredi, ki je slonela ob ograji. Ovil ji je roko okrog pasa in jo stisnil k sebi.

„Manfreda, ljuba moja Manfreda,“ je rekel Kristof: „Govoriti moram s teboj. Poslušaj me Manfreda in veruj mi, da izpolnim vse, kar sem ti obljubil.“

Manfreda je pogledala Kristofa udano in ponižno — potem pa ga rahlo odrinila od sebe in ga vprašala:

„Kateri dan je danes Kristof?“

„Danes je prvi dan oktobra meseca.“

„Dobro,“ je odgovorila Manfreda, potem pa pozorno nekaj štela pomagajoč si s prsti in na to rekla: „Tadaj bom stara dvajset let. Ah, dolgo je še, dolgo. A — nič za to.“

Potem se je naglo obrnila h Kristofu in s popolnoma premenjenim glasom vprašala:

„Kaj ukazujete, gospod?“

„Ničesar ti ne ukazujem, ljuba moja Manfreda,“ je rekel Kristof. „Prišel sem te le prosit pomoči in podpore v mojem težkem boju.“

In sedaj se je pokazalo, da je Manfreda užaljena do dna srca. V vsakem drugem slučaju bi bila rekla, da stori z veseljem vse, kar zahteva Kristof, tudi zdaj je Kristof to pri-

čakoval, toda to vprašanje se mu ni izpolnilo.

„Gospod — Manfreda, ki bi Vam mogla pomagati, ni več; ostal je samo vaš paž in ščitonosca Manfred, ki se bo pokoril vsakemu Vašemu povelju.“

Ta odgovor je razdražil Kristofa, ki si je domišljal, da mora Manfreda vedeti, kaj želi in po čem hrepeni in da se mora posvetiti njegovemu maščevanju s tisto strastjo in požrtvovalnostjo kakor on sam. V tej svoji razdraženosti je ostro in brezobzirno odgovoril:

„Ker si moja last, ker sem te odkupil in plačal, storim lahko s tabo kar hočem, naznanjam ti torej, da sem te daroval plemeniti gospodični Mariji Salomi Kolovski in jutri postaneš njena last.“

„Prav — torej jutri“ je mirno odgovorila Manfreda.

Ta Manfredina vdanost je zapela Kristofa v srce. Strastno je objel deklico in poljubljal jo ji usta in oči je ječal:

„Ah, saj ni mogoče! Ti, moja edina, ljubljena Manfreda, da bi postala dekla Marije Salome, celo njena sužnja. Ne, ne, to ni mogoče.“

jeno na 48 ur, njen oče in mati pa vsak na tri tedne strogega zapora.

Ali mislite, da bo to spametovalo ljudi? — Gotovo ne!

Dnevne vesti.

V Ljubljani, 18. septembra.

— **Osebnosti.** Deželni svetnik in vodja okrajnega glavarstva v Kočevju dr. Mihael Gsettenhofer je dobil — „povodom umirovljenja“ red železne krone III. vrste. Okrajni glavar Viljem Haas, pridružen deželni vladi, je dobil naslov deželni svetnik.

— **Sleparstvo pri protestih glede reforme zakonskega prava.** Kolike vrednosti so protesti proti nameravani reformi zakonskega prava, in s kako brezstrastno navihanostjo in drznostjo so posebno župnijski uradi zlorabljali v tem slučaju svojo uradno oblast, hoteč s tem javnosti nasipati peska v oči, je razvidno iz zapisnika dopisnega pred nekaj časom obč. uradom, v katerem so zabeleženi oni občinski in župnijski uradi, ki so uradno protestirali proti reformi. Vzpričo postopanja uradnih oseb, osobito nekaterih župnikov in klerikalnih županov se ni čuditi, da je število protestantov tako naraslo na stotisoče, saj so se celo pobožni menihi v kuthah drznili v ti stvari slepariti javnost in vlado. Tako čitamo na pr. v omenjenem zapisniku, da so franciškani od Sv. Trojice v Slovenskih gorah na Štajerskem trikrat protestirali, zlouporabljajoč pri tem svojo uradno oblast na otročjenučen način. Tam stoji, da so med drugimi protestirali tudi ti-le župni uradi: 1. Heil. Dreifaltigkeit in Wind-Büh. P. (Pfarramt). 2. St. Trojica v Slov. gor. (Windisch-Büheln) P. (Pfarramt). 3. St. Dreifaltigkeit in W. B. P. (Pfarramt). Patri franciškani, ali je dovoljeno na tak način javnost slepariti? Bolje bi bilo, da bi franciškani preiskovali razne delikatne dogodke, ki se gode med njimi in poročali o njih na Dunaj — toda bolj vestno, kakor v slučaju teh protestov. Če bi se vse uradno dognalo, kar je že v obče znano, bi menda primerno poročilo na Dunaj vplivalo tako, da bi takoj odpravili celibat in reformirali samostane z zakonom vred. Če se komu zljubi, omenjeni zapisnik pregledati, se bo gotovo našlo več uradov, ki so po večkrat protestirali. Na pr. iz Štajerskega: 1. St. Benedict in Windbüheln (Pfarramt). 2. St. Benedict in Coll. Slovenic (Pfarramt). Ako so župni uradi si upali tako drzno slepariti in zlorabljati svojo uradno oblast, potem si lahko mislimo, koliko stotisoč podpisov mora biti falzificiranih na protestnih polah, kjer so popje ljudi, zlasti analfabete brez njihove vednosti in brez njihovega dovoljenja podpisali kar en gros. Tako so popje prakticirali pri nabiranju podpisov pri nas in ni dvoma, da je tudi po drugih deželah postopala duhovščina prav tako! In takšni protesti bi naj imeli vrednost in veljavo? Najdemo se, da bosta vlada in justični odsek, kateremu je poverjena reforma zakonskega prava,

„Osveti — je vse mogoče“ je odgovorila mirno in tiho Manfreda. „Ostvetniku ni nobena žrtve prevelika“.

„Torej si me vendarle razumela“ se je veselil Krištof, „in me umeješ tudi zdaj. Hvala ti, Manfreda.“

Krištof je novič stisnil Manfreda k sebi. Kar je bila rekla, se mu je zdelo zadostno pojasnilo njenega nenavadnega vedenja. Zavzet je bil za svojo osveto tako, da se ni mogel pogledati v misli in v čuštva lepe Manfrede in tudi ni opazil, da ni z nobeno besedo in z nobeno kretnjo pritrdila njegovemu domnevanju.

Krištof in Manfreda sta skupno zapustila stolp, šla sta roko v roki in Manfreda se je bolesto spominjala, da že mnogo mesecev nista šla tako skupaj. Mirno je trpela, da jo je Krištof ojemal in poljubljal, in Krištofu ni prišlo na misel, da mu Manfreda preneha samo še svoje telo, njena duša pa ni o tem ničesar več vedela...

Z novim dnevom se je začelo

vedela pravilno oceniti te proteste in jih vrgla tja, kamor spadajo, namreč v koš!

— **Goriški nadškof navaden politični agitator.** V četrtek, 13. t. m., je bila birma v Vipolzah na Goriškem. Pri tej priliki je imel nadškof goriški dr. Sedej popolnoma političen cerkven govor. Škof je javno izjavil, da hoče začeti boj proti vsemu, kar se ne pokori duhovniški komandi. Pozivljal je vernike, naj pazijo, da bodo pri volitvah volili pravega katoliškega župana in občinske zastopnike, ravno tako pa tudi poslance v deželni in državni zbor. S tem svojim govorom je goriški vladika pokazal, da je postal navaden politični agitator, ki je padel na stališče ljubljanskega škofa Jegliča. Goriškim narodno zavednim Slovincem se obljubuje tak boj, kot ga vodi klerikalna stranka kranjska pod patronanco Bonaventurovo proti naši narodno-napredni stranki. Sedej se pa bridko moti, če misli, da bo s tako politiko kaj dosti opravil na Goriškem. Goričani so napredni ljudje, ki se ne dajo komandirati nobenemu škofu, če se vtika v stvari, ki ga docela nič ne brigajo. Vera peša, zato se mora višji duhovni pastir vmešavati v politiko, trde klerikalni krogi. „Soča“ piše v tem oziru: „Volimo naj „katoliške“ poslance; mari take deželne poslance, kateri poljubljajo roko zagrizenemu sovražniku slovenskega ljudstva, italijanskemu liberalcu vitezju Pajerju, kakor dr. Gregorčič; mari naj volimo take državne poslance, ki so za volilno reformo pripomogli Italijanom do več mandatov, kakor jim pritiče, kateri so barantali v družbi z brezverskimi socialnimi demokrati ter prodali katoliške koroške Slovence na korist nemškimi protestantom in liberalcem, kakor je to storil katoliški poslanec dr. Šusteršič?“ — Nikdar ne!

— **Umrla je gospa Elizabeta Peterka,** hišna posestnica in trgovka v Ljubljani.

— **Razpis nagrade.** Slovensko akademsko društvo „Ilirija“ v Pragi razpisuje za najboljša nčrta diplome svojemu častnemu članu, preblagorodnemu gospodu Iv. Hribarju, županu ljubljanskemu, dve nagradi, in sicer 10 K in 5 K. S prvo nagrado odlikovan načrt ima tekmovalce izvršiti za 50 K. Posebna pojasnila daje tehnik France Jenčič, Mengeš na Kranjskem, ki sprejema tudi načrte in to najpozneje do 1. oktobra 1906. Odbor.

— **Prvo nedeljo meseca julija vsakega leta ne junija,** kakor je bilo včeraj pomotoma tiskano, priredita združena odbora obeh šentpeterskih podružnic Sv. Cirila in Metoda veselico v prid glavne družbe.

— **Važno za vinogradnike.** Samočisto vinsko drozje za vrenje vinskega mošta dobi se na kmetijsko-kemičnem preskuševališču za Kranjsko v Ljubljani. Stekleniča čiste kulture tega drozja stane 20 v, z dopušljativjo in navodilom o uporabi vred 30 v. Samočisto drozje pravilno vporabljen povzroči, da se kipeenje vinskega mošta hitreje in čisteje vrši, vsled česar se tudi vino hitreje čisti ter dobi boljši okus.

— **Steklo se podraži.** Češke steklarne so sklenile s 1. januarjem 1907 povišati cene pri navadnem

novu življenju za vse, ki so bili zbrani v mengiškem gradu. Nikolaj Kolovski se je z novimi močmi in z novim pogumom posvetil svojim velikim ciljem; za Katarino in Bertonjo se je začela doba brezskrbnega uživanja njiju ljubezenske sreče, zaradi katere sta doslej takorekó dan in noč trepetala; Adam Kolovski in njegov prijatelj Andrej Bosio sta imela gotovost, da bodela lahko zopet živela razuzdano in veselo, kakor se jima je hotelo; Marija Saloma je imela zdaj gotovost, da je rešitelj kolovškega roda, Krištof Zlatopoljec, ves njen, tako da lahko z njim stori in doseže kar hoče; Krištof sam je vedel, da se je znatno približal svojemu cilju in da se z novim dnevom začno priprave za zadnje in poglavito dejanje njegove osvete. In tudi Manfreda se je zavedala, da ji je novi dan prinesel novo življenje in dozdevalo se ji je, da se bo to novo življenje končalo z nepopisnimi grozotami, s krvjo, s požigi in umori.

(Dalej prih.)

steklu za 5%, pri barvanem pa za 10%.

— **Kmetijski shod potovalnih in drugih strokovnih učiteljev v Zagrebu.** Povodom zaključka deželne živinske dne 19. in povodom otvoritve deželne grozdne razstave dne 20. t. m. v Zagrebu prirede vsi kmetijski potovalni in drugi strokovni učitelji s Štajerskega, Kranjskega, Primorskega, Istre, Dalmacije in iz Hrvaškega v hotelu pri „Avstrijskem caru“ poseben kmetijski shod, na katerem se bodo obravnavala razna važna kmetijska in stanovska vprašanja. Želeti je obile udeležbe.

— **Olepevalno društvo v Rožni dolini** priredi v zvezi s taboriškim klubom „Zarja“ v nedeljo, 30. septembra, veliko ljudsko veselico združeno z vinsko trgatvijo z raznovrstnim zabavnim in šaljivim sporedom.

— **Lokalna železnica Kranj-Tržič.** Koncesijska listina za lokalno železnico iz Kranja v Tržič je bila izdana v državljanskem zakoniku z dne 5. septembra t. l. št. 178. Koncesija za gradbo in obrat te železnice se podeli dr. Karlu baronu Bornu od Sv. Katarine v zvezi s tovarnarjem Andrejem Gassnerjem in županom Karlom Mallyjem v Tržiču. Država garantira do 76. leta koncesijske dobe za 4% obrestovanje prednostnega posojila, ki se ima najeti v ta namen, ki pa ne sme znašati več nego 1.750.000 K. Železnica se mora zgraditi najkasneje v 2 letih. Koncesionarjem se dovoli, da smejo ustanoviti za železnico podjetje delniško družbo. Koncesija traja 90 let. — Kakor se poroča iz Kranja, bo vodil gradnjo železnice višji stavbni komisar Robert Schindler, ki je že dospel tja. Otvoritev nove proge bo 1. junija 1908.

— **„Ribniškemu Sokolu“,** ozir. njegovemu pripravljalnemu odboru je poslal iz Bremena ribniški rojak, g. Josip Kozina, znatni znesek 10 K z geslom: „Sokol dvigni krila, — bodi jez in sila: — uniči črne jate — reši robstva brate!“ Vrlemu rodoljubu, ki ne zabi i v daljni tujini svoj revni narod, kliče mo krepki: „Na zdar!“ Vivant sequentes!

— **Novomeški akademiki** prirede dne 22. septembra svojo običajno veselico na korist „Podpornemu društvu za slovenske visokošolce“. Na sporedu so koncertne točke, veseloigra, ples. V mali dvorani svira salonski orkester gosp. R. Hachla. Želi se zlasti s strani dolenjskih kolegov številne udeležbe.

— **Požar.** Šletni otrok Alojzija Pintariča na Raki je zažgal domače hleve, da so pogoreli z veliko mrve in gospodarskimi orodji do tal. Škode je 3000 K.

— **Ponesrečil se je v soboto** 21letni pos. sin Josip Hrvat in v Gornji Zemoni pri Ilirski Bistrici z lovsko puško, ko je hotel iti na lov na lisice. Pri tem se mu je po nesreči sprožila puška in krogla mu je svignila v srce, da je bil na mestu mrtev.

— **Slavnost vipavskih gasilcev.** Naš vipavski dopisnik nam piše: V poročilu o slavnosti vipavskih gasilcev sem med drugim poročal, da so patri v Križu obljubili, darovati mašo, a potem snedli besedo. Kot pošten človek popravljam to v toliko, da patri niso ničesar obljubili. Stem seveda še ni opravičen škandal, da so gasilci morali poslati po duhovnika v Trst, ako so hoteli imeti mašo.

— **Iz Maribora.** Piše se nam: Na veselico dne 16. septembra 1906 je pokazal pripravljalni odbor Mariborskega Sokola, da umeva svojo nalogo in da ji je tudi kos. Poprej se je vedno govorilo, da so v Mariboru preveč neugodne razmere, za ustanovitve Sokola. Pri zadnji veselici se je pokazalo, da temu ni tako, marveč, da bi se bilo v Mariboru že zdavno lahko ustanovilo „Sokola“, ako bi bilo najti v merodajnih krogih več resne volje. Vsled slabega vremena se je vršila telovadba v veliki dvorani Narodnega doma. Nastopilo je pri prostih vajah 20, pri vajah na orodju 24 telovadcev. Proste vaje, pri katerih je sviral narodna godba iz Slov. Bistrice, izvajale so se tako lepo in precizno, da ni hotelo biti konca aplavzu navdušenega občinstva. Vaje na orodju so se izvajale v treh vrstah. Mnogobrojno občinstvo je navdušeno pozdravljalo telovadce, ki naj v najkrajšem času ponosno stopijo v vrsto slovenskih Sokolov. Pevske točke proizvajalo je jako dobro pevsko in bralno društvo Maribor pod vodstvom mnogozasluznega g. Stegnarja. Slov. Bistričanom je častitasti na njihovi narodni godbi, katera sicer obstoji še le leto dni, a se je v tem kratkem času jako dobro izvežbala.

— **Ljubezni sin in brat.** 22-letni mizarski pomočnik Ant. Jodl v Studencih pri Mariboru je svojega rodnega očeta vrgel ob t'a, da se je poškodoval. Isto je storil s sestro. Sedel bo zato en mesec.

— **Na kol se je zabadla v Boču pri Lučanah kmetica Amalija**

Dreisinger, ki je padla s češplje. Ker ni bilo nikogar doma, visela je prebodena celo uro na kolu, dokler se ni zlomil. Kmalu potem je nesrečnica umrla.

— **37krat je bil kaznovan** 48-letni viničar Matevž Kalc v Mariboru. Zadnje kazni za dobo enega meseca je dobil te dni, ker je svojemu gospodarju zagrozil, da ga ustrelji.

— **Umor.** V Lanci vesi pri Št. Vidu niže Ptujja so našli v grmovju od svojega moža ločeno Ano Bedrač ubito. Umoril jo je z motiko na zverinski način neki veliki suhi mož, ki je po umoru izginil.

— **Slepar.** Bivši kaplan, sedaj odvetniški koncipijent dr. Matej Osenjak v Gradcu, je spomladi inseriral, da išče kako stalno službo. Kmalu mu je pisal neki pisatelj dr. Hofmann ter mu ponudil priskrbeti službo, da mu le takoj pošlje svoje dokumente. Dr. Osenjak je storil takoj, a ker je dr. Hofmann nato pisal še po večji vsoto denarja, je postal dr. Osenjak oprezen ter se je rajši sam peljal k Hofmannu, kate-rega pa ni nihče poznal. Kmalu nato pa je začel dobivati dr. Osenjak od raznih občin pozive, naj vrne posojila in podpore, ki so mu jih občine dale med potjo. Slepar, ki mu je dr. Osenjak tako nepremišljeno poslal svoje dokumente, je namreč z njimi sleparil občine. Sedaj so tička prijeli v Draždanah. Isti je 39letni Edmund Scholz.

— **Nesreča na železnici ob Vrbskem jezeru.** Krivda za nesrečo, ki se je pripetila v nedeljo popoldne med Porečami in Krivo vrbo ob Vrbskem jezeru, zadene službojučega uradnika Ledererja v Porečah, ki bi ne smel celovskega vlaka odpustiti preje, dokler ne pride na postajo beljaški vlak. Ker je proga enotirna je križišče za ta dva vlaka v Porečah. Vlak iz Beljaka je imel zamudo, a signali so bili vsled nevihte pretrgani tako, da je menda mislil uradnik v Porečah, da bo celovski vlak še pravočasno prispel v Krivo vrbo, da se tam križata z beljaškim. Nesreča je hotela, da sta se vlaka bližala ravno za ovinkom, tako da sta se strojevodja zagledala v neposredni bližini. Vendar sta imela oba toliko prisotnosti duha, da sta spustila kontraparo, sicer bi bila katastrofa še mnogo strašnejša. Saj sta še tako oba vlaka trčila s tako silo skupaj, da so železni kosi odleteli do državne ceste. Prizor je bil strašovit. Na mestu so bile ubite tri osebe: sprevodnikova žena Berta Kemperle, sprevodnik Fran Kramar iz Maribora in profesor veronauka Koch iz Beljaka. Hudo ranjenih je šest oseb, od katerih je strojevodja Jur. Honka iz Maribora že umrl. Proga je bila prosta šele v ponedeljek jutraj.

— **Demonstracije proti italijanskim dijakom v Trstu.** V soboto in nedeljo se je zbralo v Trstu okoli 100 italijanskih dijakov iz Dalmacije, Istre, Goriške in Tirolske in razpravljalo o italijanskem vseučilišču. Pri tem so dali duška svojemu iredentističnemu mišljenju z raznimi vskliki. O tem je izvedelo društvo „Lega patriottica della diocesi triestina“, vsled česar so člani tega društva v nedeljo demonstrirali proti dijakom. Pridružili so se jim tudi socialisti. Demonstracije so se vršile pred kavarno „Al Municipio“ na velikem trgu. Poleg zabavljanja in vsklikov je letelo tudi kamenje. Razbito je bilo eno okno kavarne. Patriote so metali dijakom, ki so bili v kavarni, tudi — polento! Aretovanih je bilo 9 oseb zaradi izgrezov. Med temi tudi 46letni čevljar Lovrenc Penič, ki je baje ubil okno kavarne. Demonstracije so trajale dve uri.

— **Drzen roparski napad.** V Trstu so v nedeljo trije lopovi pri belem dnevu opoludne vpiho več ljudi napadli v ulici Pondares 52letnega krošnjarja Andreja Brešana. Dočim sta ga dva tiščala ob zid, mu je tretji brskal po žepih. Ko je prišel redar, so pobegnili, vendar so enega prijeli. Tat je 24letni kamnosek Ivan Sturm. Brešanu je izginilo 16 K denarja, a ne ve, če so mu jih vzeli napadalci ali če je ta denar zgubil v zmešnjavi.

— **Aretovan vlomilec.** V Trstu so aretovali 32letnega kleparja Nemca Alojzija Spendlerja iz Rodnika na Češkem, ker je v Umkolih pri Červinjanu vlomil v stanovanje gostilničarke Piani in ji ukradel 600 K denarja in vrednostnih reči za 2600 K.

— **Ponarejalce denarja** so aretovali v Trstu. Ti so 22letna Evfemija Piccardi, 36letni Horac Piccardi, oba iz Pize, ter 28letni brivec Dominik Colussi iz Martina Franca. Pri njih so dobili večjo množino ponarejenih kron.

— **Ustrelil se je v Trstu** 63letni gostilničar Sabin Mazzili zaradi neozdravljive želodčne bolezni.

— **Življenja je bil sit** elektrotehnik Rudolf P. v Trstu, zato je skočil v morje, a ga je neki mornar potegnil iz vode.

— **Električna žica tramvajaka je padla v Trstu** na Jurja Smilo-

viča. Pri tem je bil Smilovič po roki hudo ranjen, pa tudi po vratu ga je ovrknila.

— **Smrt v pijanosti.** V Trstu se je 39letna Josipina Trevisan napila vina, da se je v pijanosti potokla tako, da so jo našli mrtvo na cesti.

— **Orožnik ponesrečil na železniški progi.** Na progi Divača-Pulj predvčeršnjim ponesrečeni orožnik je 30letni stražarjevi Dragotin Novotny, rod. Čeh. Ko je inšpiciral pred prihodom dvornega vlaka straže, mu je med silnim dežjem in vetrom padla puška med tir, in ko se je sklonil, da bi jo pobral, je že pridrvel vlak, ki ga je prerezal preko trebuha.

— **C. kr. avstrijske državne železnice.** Proga krajevne železnice Rossbach-Adorf s postajama Freiberg i. V. in Adorf, blagovnim postajališčem in nakladališčem Arnsgrün ter osebno postajico Leubetha oddaja se z dnem 18. kimovca 1906 javnemu prometu. Na tej progi se otvorijo: postaji Freiberg i. V. in Adorf (obstoječa stična postaja kraljevih saksoskih državnih železnice) za skupni promet, postajališče in nakladališče Arnsgrün za osebni promet ter promet za prtljago in vozne naklade, postajica Leubetha za osebni in omejeni pratežni promet. Na tej krajevni železnici se izključuje prevažanje razletnih predmetov.

— **Izredna svinja.** Na hrvatski gospodarski razstavi v Zagrebu je razstavil posestnik Knifer svinjo, ki tehtala 448 kg. Imela je trikrat mlade; prvič jih je imela 7, drugič 9 in tretjič 14.

— **Naznanilo.** Singer Co. deln. družba za šivalne stroje v Ljubljani priredi v času od 20. kimovca 1906 naprej v prostorih restavracije stara pošta g. A. Zehu v Senožečah brezplačni tečaj za vezenje, kamor ima pristop vsakdo. Poučevala se bodejo vse tehnike moderne umetnega vezenja na šivalnem stroju „Original Singer Central-Bobbin“. Ker se bode na jako razumljiv način poučevalo, naj se torej ne zamudi ta priložnost. Obenem opozarjamo slav. občinstvo na našo jako bogato „Razstavo umetnega vezenja in šivalnih strojev.“ Pojasnila se dajejo v tečaju za vezenje pri vodji tečaja. (53)

— **The Company Theater** Orient je veliko kinematografsko podjetje, ki daje od nedelje sem predstave v „Mestnem domu“ vsak večer. Program je prav izbran in raznovrsten, vsled česar jako zabaven. Slike so izredno čiste in jasne, zato so obiskovalci jako zadovoljni s predstavami.

— **Panorama-kosmorama** na Dvornem trgu pod „Narodno kavarno“ nam kaže ta teden Neapelj, Pompeje in okolice. Jako krasne so slike skozinsko, zato ima pa tudi obilno obiskovalcev ta umetniški zavod.

— **Nesreča.** Včeraj je 16letni kočarjev sin Matija Bergoč iz Kumpolj pri Dobrepolju v gozdu lovil verve in pri tem padel z drevesa ter si zlomil levo nogo. Prepeljali ga s v deželno bolnišnico.

— **Konja sta se splašila** včeraj popoldne ob tričetrt na 2, ko je bilo največ šolskih otrok na ulici, v Gradišču Andrettovemu hlapcu Jožefu Zabajku in dirjala po Kongresnem trgu, Wolfvovih ulicah na Marijin trg, kjer ju je ustavil neki delavec. Vzrok temu je, ker je hlapec pustil konja stati na cesti brez nadzorstva.

— **Saje so se vnele** včeraj dopoldne v dimniku v hiši gospe Ana Spitzerjeve na Krakovskem nasipu št. 6. Na lice mesta je prišel oddelek prostovoljnega gasilnega in reševalnega društva, toda ni prišel v akcijo.

— **Delavsko gibanje.** Včeraj se je odpravljalo z južnega kolodvora v Ameriko 58 Hrvatov, 25 Dalmatincev in 94 Macedoncev. Na Prusko je šlo 8, v Budimpešto pa 12 slovenskih rudarjev. 40 Hrvatov je prišlo iz Prusije, 22 laških opekarjev se je pa odpravljalo iz Dolenjskega doma.

— **Izgubljene in najdene reči.** Sopraga okrajnega tajnika ga. Ana Adamičeva je izgubila zlat uhan, vreden 12 K. — Neki gospod je izgubil zlat obesek v obliki knjige, vreden 50 K. — Neka dama je našla manjšo vsoto denarja in jo oddala na magistratu.

— **Posredovalnica za službe gostilničarjev, kavararjev i. t. d.** je v mesecu avgustu posredovala v 50 slučajih. Službe so dobili vsi, ki so iskali službe v gostilništvu in kavararsko stroko spadajoče. Potrebuj se še kuharic, kuhinjskih dekel, natakarič, podnatakarič, markerjev, vajencev, hlapcev, natakaričev in podnatakaričev. Za posle se posreduje brezplačno; oni iz dežele naj prilože znamko za odgovor. Posredovalnica za službe gostilničarjev je v Gradišču št. 7 v pritličju.

— **Jugoslovanske vesti.** Jugoslovanska umetniška razstava v Sofiji. Sofijski dopisnik uglednega nemškega lista „Kölnische

„Zeitung“ je napisal o jugoslovanski umetniški razstavi v Sofiji zelo simpatičen članek, v katerem pravi med drugim: Slikar prof. Vješni je razumel, da napravi iz kneževga maneža umetniški salon, ki se sme meriti z vsakim zapadno-evropskim salonom. Razstavilo je svoja dela preko 200 umetnikov, a bolj znani slikarji kakor Mucha in Bukovac, povzdigujejo s svojimi slikami skupno vrednost razstave. Razstavljenih je tudi nekaj skulptur, a izložili so jih samo Hrvati in Srbi, dočim imajo Slovenci in Bolgari skoro same slike. Smer umetnikov je povsem moderna, zato med temi svežimi barvami prav čudno učinkujejo nekateri osamljeni portreti stare šole. Posebno ljubke so genre-slike s svojimi posebnostmi, ki jih imajo jugoslovanske pokrajine. Vse imajo nekaj posebnega, a baš to jim daje svojo posebno vrednost. Žeteli je samo treba, da bi se ta mlada šola v tej smeri dalje razvijala in se dvignila na tak višek, da bi našla priznanje tudi v zapadno-evropskih krogih.

— Slavnostna otvoritev narodnega gledališča v Sofiji. Sofijska „Večerna Pošta“ piše, da bo otvoritev novega sofijskega gledališča sijajno narodno slavlje. Pri slavnosti in pri otvoritvi bodo sodelovale samo povabljene osebe. Navzoči bodo vsi višji sofijski krogi, diplomatski zastopniki, vojaški dostojanstveniki, narodni poslanci, književniki, časnikarji in umetniki. Vsako mesto v kneževini pošlje na slavnost po dva zastopnika, a povabljene bodo tudi zastopniki ostalih evropskih držav, kakor tudi predstavitelji drugih, zlasti jugoslovanskih gledališč. Povabljenim gostom se priredi slavnostni banket.

* **Najnovejše novice.** Šestkratni morilec. V vasi Gostionice na Srbskem je neki Nikolić ubil s sekiro svojega brata, njegovo ženo in sina, nadalje svojega delodajalca in dve njegovi hčeri.

— Umorjen konzularni uradnik. Tajnika avstro-ogrskega konzulata v Tientsinu, Thieleja, so domačini ubili ter oropali za 7000 mark.

— Strela je udarila v trdnjavo Mont Faudan (Francija) ter užgala 80.000 kg smodnika. Razstrelba je bila strahovita. Ubitih je devet, ranjenih pa 15 oseb. Med ubitimi je tudi neki kmet, ki je bil 300 metrov proč od trdnjave na lovu.

— Kavcijske vrhove uslužbenec finančne straže vsled naredbenega ministra takoj, ne pa šele v dveh letih.

— Zaradi razžaljenja prestolonaslednika je bil konfiskovan zagrebški dnevnik „Hrvatstvo“.

* **Smešen dogodek.** Sedanji francoski minister Clemenceau, ki je bil že kot časnikar v Karlovih varih, je tudi letos obiskal te sloveče toplice. Toda kot minister ni več tako gostobeseden in vsakomur pristopen kakor poprej kot časnikar, ko je zelo šaljivo opisal v „Figaru“ svoje življenje v Karlovih varih. Iz njegovega spisa je posebno zanimiv sledeči odlomek: „Med gosti imamo tudi prince, ki je bil junak zabavnega dogodka. Princ je bil v mladih letih tukaj operiran. Zdravnik mu je namreč odstranil bulo, ki mu je branila sedeti. To je bilo pred mnogimi leti. Letos pa je prišel zopet sem, da vpraša slovečega kirurga za svet. Slučajno je bil ravno tisti kirurg, ki ga je svojočasno operiral. Gospoda se že 40 let nista več videla. Princ se ni predstavil in zdravnik ga tudi ni več spoznal. Princ je imel bolečine ravno na onem mestu, kjer je bil v mladih letih operiran. „Pokažite,“ je rekel profesor, in princ se je slekel ter legel na trebuh. Komaj pa je zdravnik pogledal na reč, ko je na zaceljeni rani tudi spoznal svojega odličnega klijenta iz mladih let. „Kako, Visokost, a vi ste,“ je rekel dobri mož, brž sname svojo čepico ter se globoko prikloni princu za zadnji plati. „Prosim tisočkrat za odpustanje, ker vas nisem takoj spoznal.“ In odlični medicenec se je čimdalje spoštljivo priklanjal pred „nemo princevo fiziognomijo“, ki jo je bolje spoznal kot njegov „vsakdanji obraz“. Vrh vsega tega pa je princ še slabo slišal ter niti slutil ni, o čem in s kom se kirurg zadaj pogovarja.

Telefonska in urzvojavna poročila.

Dunaj 18. septembra. Danes je prva seja parlamenta po počitnicah. Zbornica je zelo dobro obiskana. Srbski poslanec Vujatović je odložil svoj mandat v odseku za volilno reformo; na njegovo mesto bo izvoljen poslanec dr. Ivan Tavčar. Svoje mandate v volilnem odseku so še določili posl. dr. Demel, baron Parish in dr. Baerenreither. Mesto Baerenreiterja bo izvoljen dr.

Grabmayer. Sejo je otvoril predsednik grof Vetter, ki se je v iskrenih besedah spominjal umrlega poljskega poslanca dr. Roterja. Posl. L. Steiner je interpeliral z ozirom na afero Odilon o reformi blaznic. Češki posl. Hruby in tovariši so vžili nujni predlog o napad h na Čehe v Opavi. Razprava o tem predlogu se je takoj pričela. Govorili so posl. Hruby, profesor Sommer, Fresl in minister Bienert. Debata se še nadaljuje. Preradnja seja bo v t. rek 25. t. m.

Dunaj 18. septembra. Danes dopoldne ob devetih je bila ministrska seja. Udeležili so se je vsi ministri.

Dunaj 18. septembra. Danes so se sestali delegati obeh državnih polovic na meritorna pogajanja glede nagodbe med Avstrijo in Ogrsko.

Petrograd 18. septembra. Na prošnjo konstitucionalno-demokratske stranke, da bi se ji dovolilo prirediti svoj strankarski kongres v Štokholmu, je švedska vlada odgovorila, da iz mednarodnih ozirov tega ne more dovoliti.

Petrograd 18. septembra. General Trepov bo jutri, ko se vrne car, pokopan Carjeva rod-bina se vrne v Peterhof, od koder čez teden dni zopet odpotuje na Finsko.

Petrograd 18. septembra. Zatrjuje se, da potuje car na Finsko samo iz zdravstvenih ozirov in da zato niso merodajni politični motivi, kakor trde izozemski listi.

Varšava 18. septembra. Četa 40 moč je navalila v predmestju Smoketov na poslopje, v katerem je zaprtih 70 političnih zločincev. Med napadalci in stražniki se je vnel ljut boj. Pet napadalcev je bilo težko ranjenih in aretovanih.

Poslano.)*

„Naše šolske razmere.“

Ker namen posvečuje sredstva, izvolil si je „Slovenec“ z dne 5. t. m. št. 203 za predmet svoje tirade pod zgornjim zaglavjem, sodne razprave z dne 9. julija t. l., ki jih je po svoji stari navadi tako jezuitsko prikrojil, da se človeku kar gabi, ko ve, da se je zadeva vse drugače vršila, nego to „Slovenec“ opisuje. Rad bi spoznal dopisnika tega klanfarskega članka, zato mu kličem: z imenom na dan, nasprotno si lažnik in podlež, ki resnico tako drzno zavijaš!

Ta vsestranski izbruh si je izbral „Slovenec“ na podlagi svojega dopisnika, ki sliši travo rasti in pa po receptu: rečem ti, da mi ne poročaj. Temu zavijaču resnice dam že radi javnosti svoj „retour“ in sicer po načelu: zob za zob! Sodne razprave so res podale jasno sliko, kam pride lahko učiteljstvo, ki je obsojeno služiti v takem kraju, kjer kakor v Šmihelu vladajo že leta grozne razmere, koje je moral marsikteri mojih kolegov občutiti in ki so jih krivi drugi a ne učitelji tako n. pr. kak kaplan kot predsednik kr. šol. sveta.

Prav je, da je „Slovenec“ dregnil v sršenovo gnezdo, vsaj pride resnica o gnjilih razmerah tuk. občine vendar na dan in sicer v takej obliki, da se bo še marsikteri za ušesi poproskal. Luči je treba! Do sedaj ni poznal Šmihela razum šolskih in sodnih oblasti, skoraj nihče. Ne-le meni, ampak tudi mojim prednikom se je življenje od izvestnežev ogranilo in nas spravilo res na nivo obupnosti. Seveda vsega tega bi ne bilo, ako bi se še komu drugemu verjelo in ne le farovžu. Da je temu tako, bi znali dobro povedati moji predniki gg. T. Lah in njegova soproga, Blaganje, pa tudi drugi, da v Šmihelu so se vedno z učitelji prepirali. Povdarjam pa, da kakor sem jaz tako so i moji predniki mnogo krivi in to zategadelj, ker smo mirno in ponižno prenašali radi raznih ozirov, razne brece, upajoč, da se vendar kolo časa ugodneje zavrti, a varalo nas je, kajti ta čas našega molčanja, spanja in ponižnosti je hudič hodil kakor rjoveč lev okrog ter nas po inkvizicijsko pokončeval. Prav nam bodi, dokler bomo imeli same gotove ozire ter mirno prenašali brece, in ne pokazali zob, bomo vedno tepeni, kajti edino naša ponižnost juči naše nasprotnike, katerim gre vse na roke, zlasti še, če imajo kakšen konsum v svojem področju. Toliko mimo grede!

Grem dalje po „Slovencu“: Ker nam nikakor ne more biti vsejedno, kakšni ljudje vzgajajo (ali obhajajo) ala Schleinza, Rabura, borovniški naše otroke, čutimo se dolžnim, da to razpravo prav natančno

*) Za vsebino tega spisa je uredništvo odgovorno le toliko, kolikor določa zakon.

kasneje pokažemo javnosti in, da s tem dokažemo, da „Slovenec“ laže, ko se zadirja v šol. oblasti, ki so več naredile, kakor si on misli. Vsevednom „Slovenec“ bodi povedano, da so šol. oblasti vpeljale strogo discipl. preiskavo, katera in meni točasno roke veže, da se nemorem najtanjše radi javnosti izjaviti ter „Slovencu“ povedati v obraz ono, kar zasluži. Sodna razprava pa je najhujša obtožba proti predsedniku kr. šol. sveta, ki podpira take razmere. Vsega tega bi ne bilo, ako bi mož K. Lenasi pravično po zakonu in ne enostransko postopal ter razmer ne postroval. Odkrito priznam, dokler ne dobi ta potrebne lekcije in, dokler bo K. Lenasi, božji namestnik, predsednik kr. šol. sveta ter se mešal celo v delokrog šol. voditelja, kljub min. odredbi z dne 1./9. 1900 št. 23624, ki pravi: Mit dieser Entscheidung hat das k. k. Ministerium für C und Unterricht anlässlich eines speziellen Falles ausgesprochen, dass der Ortsschulrat in Bezug auf das Schulhaus nicht Haus herr, sondern nur Hausinspector ist, und dass die Bewilligung der Benützung von Schullocalitäten zu andern als zu Schulzwecken nicht in den Wirkungskreis des Ortsschulrathes gehört — ne bo miru v Šmihelu.

„Slovenec“ se v me zadirja, dobro! Prej pa naj pove, kdo je bil kriv nezgodnih razmer za časa n. pr. samo g. Laha in njegove g. soproje, mar tudi jaz?? Ali g. Lah ali njegova gospa?? Ali g. Blaganje?? Ako noče tega „Slovenec“ rešiti, rešim to jaz kasneje.

Res je, kakor trdi „Slovenec“, da sem tretje leto v Nadanjemselu, to pa vedno jednako ponižen. Moči svoje pa nisem niti čez „farja in njegovo črno druhal“, kakor pravi „Slovenec“ izkazoval, pač pa je obratno res. Sploh pa bi bilo brezumno skazovati moč v kraju, kjer je ena oseba božji namestnik, predsednik kr. šol. sveta, obč. odbornik, boljši faktor pri konsumu, posojilnici, mlekarini itd. itd. in kjer je vse ljudstvo, razun nekaj častnih izjem čez glavo v konsum zaljubljen in vpisan.

Prvo leto mojega tuk. službovanja je bila tusem po zahtevi K. Lenasija imenovana njegova boleha sodnica Ana Pleško, o kateri mi je še pred imenovanjem povedal K. Lenasi t. j. njen stric, da je bila baje operirana in katera je bila kasneje tudi glasom odloka c. kr. okr. šol. sveta z dne 11./9. 1904 št. 1834 od tuk. službe radi vednega bolehanja — odvezana. Kljub bolehnosti je skazovala svojo moč, kakor je že navadno pri njenem stricu, o čemur več kasneje. Če se je pa ni v St. Peter peljalo, kakor trdi „Slovenec“, bodi mu povedano, da se takrat ni delila še firštija, in da ni bilo še v tuk. farovžu takrat treh kočij in par konj, kakor je to hvala bogu danes slučaj.

Drugo leto je bila tu sem imenovana učiteljica M. Krall, ki je tudi v zaščiti „Slovenca“, ki si je pa tudi sama marsikaj nakopala tako, da je celo tuk. božji namestnik kot predsednik kr. šol. sveta dne 26./7. 1905 predlagal menda že iz gotovih vzrokov, da naj se jo premešči. Da celo čedni „Domoljub“ z dne 17./8. 1905. se je je spomnil. Zahtevi krajnega šol. sveta z dne 26./7. 1905 je c. kr. okr. šol. svet s svojim odlokom dne 9./8. 1905 št. 1598 ugodil ter M. Krall tuk. službe odvezal. Čemu, da je morala M. Krall še iz Šmihela, je najbolj razvidno v razsodbi U 36/6, ki si jo je sama s svojo tožbo nakopala ter v I. kakor II. instanci — pogorela Zahvaliti se ima zato onim, ki so ji povedali, kaj je v prizivu v U 288/5, zlasti pa Mariji Carli, katera je bila na njeno mesto tretje leto imenovana in proti kateri sem zamen protestiral iz gotovih vzrokov in ker je prepirljiva in se celo vtikala v moje familjarne zadeve, kakor prejšnje leto Marija Krall. Česar sem se bal prav upravičeno, to se je prvih 48 ur njenega bivanja v Šmihelu odigralo s tem, da se je polastila mojega prostora brez dovoljenja in pa z njenim spisom na tuk. kr. šol. svet z dne 12./9. 1905, ki je bil povod vsem pritožbam na šolske, kakor tudi na sodne oblasti. Da, da! Takoj po njenem nastopu morala sva z ženo občutiti vso jezo M. Carli in njenega zaščitnika K. Lenasija, ki je skriv nezgodnih razmer na tuk. šoli, nasprotno bi M. Carli meni v obraz ne lučala: Molčite! Tu nič ne ukazujete, pač pa v šoli vkaže vel. č. g. K. Lenasi. Kar tiče moje žene, ker se „Slovenec“ tako lepo vanjo zadirja, to-le: Zagotovo in nikdar bi ne bila „neto esana“, ako bi se bila dala kakšnem božjemu namestniku zapeljati za tri „cengarje“ in Dolenj. toplice, kakor bil slučaj.

Res, da so romale razne vloge na šol. oblasti, a to od mojih nasprotnikov naprej, na katere sem se moral jaz vedno le zagovarjati. Ker pa mi je bilo že preveč in nisem prišel v Šmihel svojega zdravia nekaternikom na ljubo zapravljal, saj še črv se brani, sem glede krivic in vsled velikega nasprotovanja zapadel boleznit ter si moral prositi dopusta in tudi zajedno vložil v smislu § 34, II. odst. šol. postave, za kar imam „pravico in dolžnost“ vloge na c. kr. okr. šol. svet, na katero bi se bila morala po mojem mnenju Carli se opravičiti, a ona tega ni storila, pač pa se je zatekla k dr. Šušteršiču in sodniji, kjer jej je bila sreča milejša. O svoji vlogi, o toku razprave itd. poročal bom na drugem mestu, da spozna javnost, kaj vse je mogoče še v XX. stoletju. Odločno pa že sedaj povdarjam, da bi bil vspeh razprave drugačen, ako bi se pravilno postopalo. Kdor ni bil slep, je lahko to že 3. maja

1906 v P. opazil. Če omenim za sedaj le-to, da se je že prej vedelo za izid razprave — je že dovolj karakteristično za prosvitljeno stoletje. Nikar naj nihče tudi ne misli, da je temu že konec, če imam makari kakor „nek“ župan kamnje na cesti tolči. Videli bom tudi, kdo se bo z menoj norčeval in mi žugal. Ako se upa „Slovenec“ tako zadirati se v ljudi, ki je vendar list božjih namestnikov, zakaj bi tega kdo drug ne smel pojasniti, kaj?

Da tudi o teh treh učiteljicah spregovorim v javnosti ne radi njih samih natančneje, ampak edino zato, da spozna javnost kam privede učiteljice taka zaščita — samoosebni umevno.

Odločno povdarjam, da trditve „Slovenca“ glede nekih mojih opazk, ne odgovarja istini; sicer pa predno to pojasnim, naj pove, kje sem jaz to priznal pri I. ali II. instanci. Kar tiče pa nekega zapisnika lok. uč. konference z dne 8./5. 1905 je li dopisnik slep ali gluh? Ako ni slep, bi bil moral ja videti podpis M. Krall in K. Lenasi na dotič. zapisniku; ako je slep, bi moral pa slišati, ko se ga je prebralo. Kdor pa je oboje, temu ni pomoči! In kdor podpis po mojem mnenju, ta vzame ne-le na znanje, temveč tudi zapisnik odobruje in tak slučaj je bil tudi v Šmihelu. Zakaj ga Slovenec ne priobči??

Kdor je videl pri razpravi 50 prič, je moral gotovo imeti pokvarjene „špegle“. Koliko bi jih bil še „Slovenec“ pa naštel, ako bi se bile, ki se pa niso, še tri moje priče zaslislale?!

Kar tiče izpovedeb Albine Kaluža, katero pa „modri“ Slovenec nalašč zamenja večkrat z „Angelo“, kar kaže tudi, da če se že pri enem imenu tolikokrat zmoti, kolikokrat se je pa zmotil v celem članku, to-le: Resnična je izpoved te učence, da se ima nase „pljuvati“, a ne „pozdravljati“. Istina je tudi, da ni Carli samo tega rekla, ampak, da morajo pred sodnijo, ako bodo vprašani izpovedati, da nič ne vedo. Ne-le Albina Kaluža, pač pa tudi druge imam, ki izpovedajo, da je učiteljica Carli rekla, da me ne smejo pozdravljati pač pa pljuvati name in celo v usta pljuniti, ter da ne znam učiti v računic in kako naj pred sodnijo izpovedo itd. itd. To bo svojočasno priobčeno radi „lepe zaščite“. Kar tiče otrok pred sodnijo, povem le to, da je bil vsak njih za drugačo zadevo od mene pričam predlagan in to, ker sem sklepal, da zadostuje, če vsak otrok za vsak predmet izpove, kar mu znano. Če pa ni vsak navzočih otrok tega vedel, kakor Albina Kaluža, pride tudi odtod, ker vsi ne pridejo vsak dan v šolo in tudi ne istočasno in tudi baje vsak ni pazil na tako lepe učenosti napram nadučitelju. In zakaj bi naj ne bila izpovedba Albine Kaluža resnična?! Značilno pa je, da se „Slovenec“ obregne tudi ob g. stražmeštra Bittnerja, ki se bo zagotovo pomilovalno posmehnil radi dotične notice, zlasti še, ker je lažnjiva. Tedaj tista trditve „Slovenca“ je laž: a) ker nisva z ženo pripeljala deklice k njemu, pač pa je deklica prišla ravno mimo in to je bilo v Narinu pri čuvajnici št. 4 in ne v Nadanjemselu; b) ker nisem jaz deklice vprašal po tem, kar trdi „Slovenec“, pač pa sem jo vprašal v njegovi navzočnosti, če je res Carli v šoli rekla, da ne znam učiti, oziroma, da prav ali dobro ne učim, nakar je deklica premišljeno potrdila ono, kar je g. Bittner izpovedal ter šla potoma na dom; c) ker imenovana deklica je Pavla Pirc in nikaka „Angela Kaluža“. Ta deklica Pavla Pirc je bila tudi predlagana pričam, a ni prišla k sodniji, boje in boječ se zamere od gotove strani. In res kdor je v Šmihelu odvisen od „oberkomande“, mora tako postopati, kakor se mu zapove. Da je pravo na moji strani, je že pokazal g. stražmešter Bittner in sicer tako, kakor je. Zato čestitam „Slovencu“ tudi na tej modrosti!

Ravno tako je pa gotovo, da si učenka Albina Kaluža ni mogla sama izmisliti takih lepih reči. Kdo je torej Albino Kaluža naučil tako govoriti??! Nihče, kakor po dokazih, gđc. Marija Carli, učiteljica v Nadanjemselu — je otrokom o meni tako rekla. S tem je zanimivo vprašanje, o „Slovenec“ — rešeno. Da pa je Carli zmoezna kakšno povedati, se ne manjka dokazov.

Več o moji vlogi, ki ni nikako hudo-dodelstvo in o vsem, pride še.

Pridem k svoji tožbi napram M. Carli, ki obstoji v sledečem: 1) Marija Carli, učiteljica, je v Matenji vasi govorila sledeče: „Vuga je na Prestranku v gostilni naredil škandal. Hotel je ljudi pretepati in da ne bi bil ušel, bi ga bili prav pošteno natepli, pa tudi — denarnico je vzel v gostilni na Prestranku. Ali ni to sramotno za enega učitelja, da jemlje denarnico? Ja, šele sedaj vem, da so vsi kolegi bankerotni!“ — 2) Dne 26. marca t. l. je v šol. posloplju pričel otrok rekla (tikaje se mene in žene): „Poglejte to Vašo lepo, neotesano, inteligentno gospo, kakšen firtoš ima. Pa tak firtoš, ali ni to sramotno, kar bi moralo biti za zgled, je škandalu podobno. Ta Vaša neotesanost. Fuj!“ in je potem za menoj vrgla blato, ki je obtičalo na kuhinjskih vratih (seveda ni me zadela) in potem se pristavila: „Bom že skrbela, da se Vas k vragu pošlje.“ — Tedaj za to se je šlo. Sedaj pride najlepše: „Slovenec“ se spravlja na moje priče. Včasih se sliši: Strela udri onega, ki se vtika v familijarne zadeve iz česar se izčim najhujše alo. Poglejmo kaj pravi „Slovenec“.

list katoliški, moji priči: „da je na pol strani telesa mrtvoudna“. Ali se brezimni dopisnik ne sramuje kaj takega kot sredstvo v javnost spraviti in ne ve, kaj zna iz tega še postati?? Po mojem mnenju se take reči, če so tudi istinite, ne nosijo v javnost. In kdo bo kriv žalosti radi tega? Kar tiče moža prej omenjenega, je sam potrdil, da ni bil vedno navzoč, kakor je Carli čez me govorila. Čemu tedaj zasmehovanj! Kakšno „strastno“ jezo ima na Carli žena prej imenovanega, se spozna iz tega, da je celo onega dne Marijo Carli pogostila. Za plačilo ima „Slovenec“ opazko in pa tudi to, da jej je Carli v obraz rekla, „da laže“. — Dobro bi bilo, če se priobči pismo Marije Carli o „personificiranem hudiču“. Kar tiče mojih in moje žene izpovedb, se upam te še z drugimi dokazi podkrepiti in ne samo z imenitnim — „botonom“ Marije Carli. Glede blata in suhega vremena rečem le to, da „suho vreme“ je imel dne 26. marca t. l. kdo drugi v glavi. In blata ni bilo dobiti?? Pogleda naj se le na meteorološki zapisnik iz istega dne in najde se, da je bilo vreme dvomljivo in da je bilo 19.2 mm padavine itd. itd. S tem je trditve v „Slovencu“ — opovržena, le v žep z njo!

Dalje! Če je kdo pepel potrosil po kokošnjakih, je čisto pametno, ker nihče ni tu, da bo hodil po teh Carli naj bi svoje kokoši drugam odpravila, pa bi ne bilo kokošnjakov, pepela itd. Ozirom na to, da se dotične kokoši zastopijo na imena, kakor „golobček“ — bi jih bilo poučiti še, da ne smejo v slikanem šol. posloplju delati nesnage. To je tudi lepa, jaz ne smem imeti v šoli nobene živali, drugi pa vse privilegije in to je ona „zaščita“, katero bog poživi! — Jaz kot žrtev imam pa za „zaščito“ — kazni, tudi nekaj za pozemeljsko življenje.

Glede podle trditve v „Slovencu“ radi blata in vode to: Moja žena še ni bila na „Studencu“, da bi vodo grela ter jo pozimi nosila na dvorišče ter z njo blato mesila, zlasti še, ker sem moral to zimo z vodo varčevati in jo „škat“ po 20 via. plačevati, ako nisem hotel poginuti. In li mislite, da se mi je ta znesek vrnil, kaj šel! Gosp. Lenasi se rekli, da „naj učitelj toži za vodo“. Učitelj pa si šteje pod čast, takega tožiti, ki se je ravno v istem spisu debelo zlagal.

Da bi moja soproga koga z vodo polivala, ni res: a) ker bi v takem slučaju bila zagotovo sodnijsko preganjana; b) ker kakor rečeno, sem moral z vodo varčevati in časih tudi nesnago skozi platno precejati, da so ostali črvi zgoraj ter tako uživati. Kar tiče obiskov k Mariji Carli, se li smatra to obiskom, kakor so si nekaterniki dne 12. dec. 1905. vtepli v glavo ter prišli (seveda Carli tudi) pod okno, kjer je bila postavljena koleraba s trnjem (ali — po besedah razsodbe I. instance U 16/6 „častno darilo“) najbrže sad kakšnega izobraževalnega društva — in kjer so se vedli jako „hvalevredno“. — Da so vredni častilci svojega daru večkrat ist-ga slovesno počastili, se razume. O tem še pride. Ali smem jaz koga ali celo agente v svoje stanovanje vabiti, je moja stvar in nikdar ne bom vprašal „Slovenca“ za dovoljenje in niti dopuštal, da bi se kdo v moj delokrog vtikal. Da, vsak je obžalovanja vreden, ki pride kakšnim pijavkam v roke, da mu kri in mozeg počasi srkajo ter ga tako pripravljajo za posmrtno življenje.

Kaj so razprave dokazale, bomo še govorili, mislim pa, da v moralnem oziru veliko več ugodnega zame, nego za druge. Kako drugi o tem sodijo, me ne briga. Čisto vest sem imel prej, čisto imam sedaj. Ona „pega“ pa je tako minimalna, da se jo še v poštev ne jemlje. Nikar pa naj „Slovenec“ ne misli, da je že to dokazano, če eden govori in opisuje nekaj, kakor je to delal gosp. dr. Leskovar pri razpravah, pri kojih sem napravil nekaj notic. Dokler ne vidim takih izjavaj v razsodbi ali drugje potrjenih — ne verjamem in celo, da bi se reklo, „to se je dokazalo.“ Če so moji sovražniki dajali enemu ali drugemu svoje informacije in je kdo take uporabljal, se li sme že to smatrati „dokazom“? Jaz mislim, ne! Še-le, če pride vsa zadeva o gnjilih razmerah v javnost, se bo zamogo na podlagi raznih konkluzij razsoditi in pravega krivca najti ter ga eksemplarično obsoditi. Da je dotičnik v „Sl.“ glede tuk. razmer prav pomilovanja vreden, se razume. Tu naj pride, kdor hoče resnico izvedeti in razmere temeljito preštudirati; to pa more le, če se v nje vživi, — „Slovenec“ pravi, da se bo zadrževalo, da je Vuga samo „klerikalna žrtev“, ker je predsednik kr. šol. sveta duhovnik. Kaj sem pa nego žrtev? . . . V srednjem veku se je koga tako uničilo gmočno in moralno. Ko bi človek ne zaupal v bodočnost, ker družega itak nimam, mora obupati.

Toda temu ni tako, pravi „Slovenec“. Krajni šolski svet je šel do zadnjega časa Vugi vedno in povsod na roko. S krajnim šolskim svetom kot korporacijo nimam ničesar. V poštev pride predsednik K. Lenasi in ta mi je šel res vedno in povsod na roko nogoče s tem:

- 1.) Da mi naloži s sejinim zavisnikom, da moram komu osnažiti.
- 2.) Da je brzojavil c. kr. kraj. šol. svetu, da „morim“ že tretjo učiteljico in to 30. septembra 1905.
- 3.) Da je pri občinskem dboru govoril med družim to-le: in da ia cali

duhovnjiki bilo v zaničevanje to, da se je...
15 polnih let je še minilo, odkar je prišlo...
Matere, dojte same! Nevarnost umet...
Sarg-glicerina mila
Zahvala.
Podpisano županstvo izreka na...
Županstvo občine Moste
dne 15. septembra 1906.
M. Marenčič.
Darila.
Družbi sv. Cirila in Metoda v Ljubljani...
Zahvala.
Vesela oba št. peterskih podružnic...
Nadanjesele, dne 8. sept. 1906.
Ivan Vuga
preganjani nadučitelj.

Umrli so v Ljubljani.
Dne 15. septembra: Pavla Rojina, krajačeva...
V deželni bolnici:
Dne 13. septembra: Ana Eichelter, rudar...
Dne 14. septembra: Milka Bedekovič, tr...
Borzna poročila.
Ljubljanska
„Kreditna banka v Ljubljani“.
Uradni kurzi dun. borze 18. septembra 1906.
Dne 25. septembra 1906 ob 10. uri do...
Naznanilo.
Dne 25. septembra 1906 ob 10. uri do...
Dr. Ivan Jenko
zopet ordinuje.
Velika zaloga
bukovega oglja
se prodaja v vsaki množini...
Lepa stanovanja
v novih hišah na Selu...
Dr. Ivan Oražen
se je povrnil in...
Mlad mož
ki je verziran v fakturiranju in pošiljanju...
Trgovski pomočnik
vojačine prost, z dobrimi izpričevanji...
Pristni dobri
brinjevec
se dobi pri...
L. SEBENIKU v Spod. Šiški.

Izučena frizerka
se priporoča p. n. ljubljanskim damam...
Prijazne ponudbe pod „Frizerka“...
BRATA EBERL
3373-1 Št. 1140 R.
Naznanilo.
Dne 25. septembra 1906 ob 10. uri do...
Dr. Ivan Jenko
zopet ordinuje.
Velika zaloga
bukovega oglja
se prodaja v vsaki množini...
Lepa stanovanja
v novih hišah na Selu...
Dr. Ivan Oražen
se je povrnil in...
Mlad mož
ki je verziran v fakturiranju in pošiljanju...
Trgovski pomočnik
vojačine prost, z dobrimi izpričevanji...
Pristni dobri
brinjevec
se dobi pri...
L. SEBENIKU v Spod. Šiški.

Umrli so v Ljubljani.
Dne 15. septembra: Pavla Rojina, krajačeva...
V deželni bolnici:
Dne 13. septembra: Ana Eichelter, rudar...
Dne 14. septembra: Milka Bedekovič, tr...
Borzna poročila.
Ljubljanska
„Kreditna banka v Ljubljani“.
Uradni kurzi dun. borze 18. septembra 1906.
Dne 25. septembra 1906 ob 10. uri do...
Naznanilo.
Dne 25. septembra 1906 ob 10. uri do...
Dr. Ivan Jenko
zopet ordinuje.
Velika zaloga
bukovega oglja
se prodaja v vsaki množini...
Lepa stanovanja
v novih hišah na Selu...
Dr. Ivan Oražen
se je povrnil in...
Mlad mož
ki je verziran v fakturiranju in pošiljanju...
Trgovski pomočnik
vojačine prost, z dobrimi izpričevanji...
Pristni dobri
brinjevec
se dobi pri...
L. SEBENIKU v Spod. Šiški.

Umrli so v Ljubljani.
Dne 15. septembra: Pavla Rojina, krajačeva...
V deželni bolnici:
Dne 13. septembra: Ana Eichelter, rudar...
Dne 14. septembra: Milka Bedekovič, tr...
Borzna poročila.
Ljubljanska
„Kreditna banka v Ljubljani“.
Uradni kurzi dun. borze 18. septembra 1906.
Dne 25. septembra 1906 ob 10. uri do...
Naznanilo.
Dne 25. septembra 1906 ob 10. uri do...
Dr. Ivan Jenko
zopet ordinuje.
Velika zaloga
bukovega oglja
se prodaja v vsaki množini...
Lepa stanovanja
v novih hišah na Selu...
Dr. Ivan Oražen
se je povrnil in...
Mlad mož
ki je verziran v fakturiranju in pošiljanju...
Trgovski pomočnik
vojačine prost, z dobrimi izpričevanji...
Pristni dobri
brinjevec
se dobi pri...
L. SEBENIKU v Spod. Šiški.

